

Vilém Chmelař

Národnost: česká

Datum narození: 19. listopadu 1892

Místo narození: Podolí (okres Přerov)

Datum úmrtí: 21. června 1988

Místo úmrtí: Brno

Sociální zařazení: Vilém Chmelař se narodil v malé vesnici Podolí do rodiny zemědělců. V Brně se poznal s Marií Hřebáčkovou, kterou si v roce 1929 vzal. Měli spolu dvě děti, Danu Horanskou (1931), která se později stala lékařkou, a Milana Chmelaře (1937), inženýra a učitele na brněnském VUT. Chmelař byl velmi trpělivým badatelem, jehož charakterizoval opatrný přístup, který uplatňoval i v životě. V roce 1948 vstoupil do KSČ, ovšem nikdy nebyl horlivým komunistou. I v pokročilém důchodovém věku pracoval v ČSAV. Zemřel v roce 1988 ve věku 96 let.

Akademické působení

Absolvoval studium na učitelském ústavu, které dokončil v roce 1912. Později si doplnil vzdělání o maturitu na reálném gymnáziu v Přerově. Maturoval s vyznamenáním a nastoupil jako suplující učitel na obchodní školu. V roce 1920 mu ministerstvo školství udělilo studijní dovolenou k univerzitnímu studiu. Chmelař studoval filozofii, historii a geografii, přičemž se profiloval zejména v oboru psychologie. Byl žákem profesora Františka Krejčího. Dva semestry také strávil v Lipsku, kde ho uchvátila tamější experimentální laboratoř. Studium završil v roce 1925 doktorátem z filozofie.

Poté odešel do Brna a začal úzce spolupracovat s Mihajlem Rostoharem, který zde v této době budoval Psychologický ústav FF MU. V ústavu pracoval na pozici neplaceného asistenta. V roce 1939 se habilitoval jako docent psychologie spisem *Vnímání tvarů a indirektivní vidění* (1939). Pod Rostoharovým vedením se seznámil s experimentální psychologií a věnoval se problematice percepce, pozornosti a poznávacím procesům obecně, zejména u postižených dětí, se kterými pracoval v královopolském ústavu.

Po válce působil opět na FF MU, tentokrát již jako mimořádný profesor teoretické a užité psychologie. Jako profesor psychologie učil také na brněnské Vysoké škole sociální a od roku 1946 také na Pedagogické fakultě MU. Po komunistickém převratu vedl nově zřízenou Katedru psychologie a pedagogiky FF MU. Řádným profesorem se stal v roce 1949 a dál pokračoval ve zkoumání vnímání. Publikoval např. články *Poznávání zobrazených předmětů* (1948) nebo *Utváření volných kresebních pohybů u dítěte raného věku* (1948).

Ve stejném roce se také děkanem FF, kterým byl nejprve v letech 1949–1950 a podruhé v letech 1952–1954. Několikrát také zastával funkci proděkana. Jeho působení ve vrcholných fakultních funkcích je rozporuplné a lze jej charakterizovat jako opatrné vyjednávání. Nebyl zapáleným komunistou jako například Trávníček, ovšem aktivně nijak nebránil své perzekvované kolegy. Přesto svým osobitým trpělivým způsobem přispěl k zachování i rozvoji mnoha oborů na filozofické fakultě. I v důchodovém věku byl až do roku 1965 činný jako vysokoškolský učitel.

Byl rovněž velmi činný v ČSAV. Od roku 1956 byl členem korespondentem a byl také zástupcem předsedy Psychologické komise ČSAV. Po reorganizaci akademie v roce 1961 se stal členem pedagogicko-psychologického kolegia a předsedou psychologické a ediční komise. V roce 1965 mu byl udělen titul doktor věd (DrSc.). Od roku 1967 působil jako ředitel Psychologického ústavu ČSAV. Jeho zásluhou byla v roce 1970 zřízena Psychologická laboratoř ČSAV, kterou vedl až do roku 1975. Ve své práci se vyhýbal velkým syntézám a z experimentů a pedagogické praxe vyvozoval dílčí výsledky. Až do své smrti se neúnavně zajímal o nové postupy svého oboru.

Ocenění vědeckou komunitou

Aktivně pracoval ve Společnosti pro výzkum dítěte v Brně, kde spolupořádal konference a psychologické sjezdy. Jako učitel se angažoval v Pedagogické společnosti a Společnosti pedagogického muzea. Spolu s Rostoharem založil časopis *Psychologie*. Za svou práci dostal řadu ocenění, mj. Řád práce, zlatou plaketu ČSAV Za zásluhy o vědu a lidstvo a zlatou medaili UJEP.

Veřejná činnost

Po obecné škole nastoupil ke studiu na učitelském ústavu v Příboru. Po jeho absolvování učil na obecné škole v Přerově a dál si doplňoval učitelské vzdělání. Nejprve v roce 1918 získal osvědčení pro výuku na měšťanských školách a později, po vysokoškolských studiích, také zkoušku pro učitele na středních školách s aprobací filozofie, dějepis a zeměpis. Po studiích působil jeden školní rok na měšťanské škole v Přerově.

V roce 1926, poté, co se přestěhoval do Brna, začal pracovat v Ústavu pro tělesně vadné v Králově Poli. Zde zastával funkci ústavního psychologa až do roku 1931. Ve třicátých letech pracoval také jako odborný psycholog v poradně pro volbu povolání dětí. Spolupodílel se na vybudování sítě poraden – v roce 1937 jich už na Moravě fungovalo přes sedmdesát. Po nacistické okupaci učil na brněnském učitelském ústavu. V roce 1948 vstoupil do KSČ a aktivně působil v oddělení pro školství a vědu při ÚV KSČ.

Evaluace

Významný psycholog a člen ČSAV. Na brněnské filozofické fakultě udržel a rozvinul psychologii jako svébytný obor. Jako děkan i proděkan byl jednou z nejvýraznějších postav fakulty v padesátých letech.

Ohlasy

Mými učiteli byli akademik Vilém Chmelař, člen strany, pečlivý vykonavatel fakultních funkcí a svědomitý vědec, poctivý sběratel faktů, z jejichž analýzy vyvozoval skromné závěry. \ Jiří Jindřich Diamant

Někteří psychologové a jiní odborníci, kteří později posuzovali Chmelařův vědecký vývoj, se domnívali, že prof. Chmelař ne-
uveřejňuje širší teoretické koncepce proto, že by mohly být napadnutelné ideologicky. Domnívám se, že tento názor je mylný.
Celým svým naturelem byl prof. Chmelař badatelem „detailu“. \ [Josef Viewegh](#)

Jestliže někdo byl krátce po roce 1948 děkanem fakulty, svědčilo to o tom, že měl důvěru stranického vedení. Chmelař se jistě
snažil využívat svého vlivu ve prospěch oboru – ovšem s příslovečnou opatrností. Zůstává otevřená otázka, co věděl o vylučo-
vání svých studentů a diskriminaci svých spolupracovníků, kteří podrželi větší distanci k novému režimu. Nelze mu vytknout, že
by někomu vědomě uškodil, může však vyvstat otázka, zda vykonal v tíživých dobách vše, co mohl ve svých čelných funkcích
vykonat. \ [Josef Švancara](#)

Jestliže ke ctnostem Rostoharovým patřila statečnost, ctností Chmelařovou byla opatrnost. Jeho nabádání „*abychom nenara-
zili*“, se stalo příslovečné. \ [Josef Švancara](#)

Prameny a literatura

Archiv Masarykovy univerzity, fond A2 FF, osobní spisy, kart. 7/3.

Archiv Masarykovy univerzity, fond A1 RMU, osobní spisy, kart. 71.

BÁRTA, Boleslav – SMĚKAL, Vladimír. Prof. dr. Vilém Chmelař sedmdesátiletý. *SPFFBU*, B 9, 1962, s. 211–228.

FASORA, Lukáš – HANUŠ, Jiří. *Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Pohledy na dějiny a současnost*. Brno: Masarykova uni-
verzita, 2010.

KALENDOVSKÁ, Jiřina. *Vilém Chmelař* [online]. 2017. [cit. 18. února 2019]. Dostupné z: <[https://encyklopedie.brna.cz/home-
mmb/?acc=profil_osobnosti&load=3779](https://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=3779)>.

ŠVANCARA, Josef. Vilém Chmelař (1892–1988). *Universitas*, 1998, č. 2, s. 36–37.

VIEWEGH, Josef. Sto let od narození českého psychologa univerzitního profesora PhDr. Viléma Chmelaře, DrSc., člena ko-
respondenta ČSAV. *SPFFBU*, I 27, 1993, s. 7–15.